

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2022/0998

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 1. juni 2022 fra [redacted] ved foreldreverge [redacted] (heretter klager eller arvingen) på Stiftelsestilsynets vedtak av 11. mai 2022.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå klagers søknad om oppheving av båndlegging av pliktdelsarv, jf. arveloven § 32 første ledd, jf. fjerde ledd.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i samsvar med blant annet arveloven.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er fremsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

[redacted] (heretter testator) opprettet testament 29. januar 2019. I testamentet ble det blant annet inntatt følgende bestemmelser om livsarvingenes arverett:

«Jeg, [redacted] [...] bestemmer herved som min siste vilje at alt av det jeg etterlater meg skal gå til mine 3 barn.

[...]

Når det gjelder min sønn, [redacted] [...] har han [redacted] Jeg er av den formening at hans arv uansett alder skal styres etter reglene i vergemålslovens kapitel 7 og jeg ønsker da at min bror skal bli oppnevnt som tillitsmann.

Det vises her til arvelovens § 32.»

Testator er falt bort og det ble gjennomført skifteoppgjør som offentlig skifte ved Vestfold tingrett. Her ble det inngått et forlik.

Testators sønn, [redacted] søkte 11. mars 2022 ved foreldreverge [redacted] om oppheving av testamentsbestemmelsen om båndlagt arv. Søknaden var begrunnet med at vilkårene for båndlegging i arveloven 1972 § 32 ikke var oppfylt og at Stiftelsestilsynet etter stiftelsesloven § 46 dermed har en plikt til å oppheve båndleggingen av klagers arv. I forbindelse med søknaden innga testators bror, [redacted] en uttalelse i saken 4. mars 2022.

Stiftelsestilsynet avslo klagers søknad ved vedtak av 11. mai 2022.

Klager påklaget vedtaket 1. juni 2022.

Stiftelsestilsynet vurderte saken på nytt, men fant ikke grunn til å omgjøre vedtaket av 11. mai 2022. Tilsynet sendte 6. juli 2022 klagesaken til Stiftelsesklagenemnda sammen med sin innstilling i saken.

Stiftelsesklagenemnda ba klager kommentere hvorvidt klager mener at vilkårene i stiftelsesloven § 46 er oppfylt i e-post av 8. september 2022. Klager svarte på henvendelsen 13. september 2022.

Stiftelsesklagenemnda holdt nemndsmøte og avgjorde saken 21. september 2022.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 11. mai 2022 lyder:

«Søknad om oppheving av bestemmelse om båndlagt pliktdelsarv tilhørende [redacted] [...], inntatt av [redacted] [...] i testamente av 29. januar 2019, avslås.»

Stiftelsestilsynets avslag er begrunnet med at vilkårene for båndlegging av pliktdelsarven i arveloven § 32 er oppfylt. I vurderingen legger Stiftelsestilsynet vekt på at bestemmelsen om båndlegging fremstår som nøye gjennomtenkt og klart formulert i testamentet. Tilsynet forstår forarbeidene til arveloven slik at ung alder, under 25 år, er et så tungtveiende moment at lovgiver ikke har ønsket å fjerne en arvelaters mulighet til å båndlegge pliktdelsarv i slike tilfeller. Tilsynet fremholder videre at det ikke er noen opplysninger i søknaden som tilsier at noen av de alternative vilkårene for oppheving etter de strenge bestemmelsene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt i denne saken.

4 Klagers anførsler

Klager mener at vedtaket bygger på en uriktig forståelse av arveloven. Ung alder er ikke et særlig tilfelle som gjør at arven kan båndlegges etter arveloven § 32 første ledd. Etter denne bestemmelsen må båndlegging begrunnes i konkrete forhold som tilsier at livsarvingen har særskilte utfordringer når det gjelder evnen til å forvalte formue. I tidligere praksis har det særlig vært i de tilfellene arvingen enten er psykisk utviklingshemmet, sinnslidende, rusmisbruker eller lignende at båndlegging har blitt ansett fornuftig begrunnet. Klagers [redacted] påvirker i liten grad hans hverdag, og det er ikke noe som tilsier at [redacted] påvirker hans evne til å forvalte egen formue på forsvarlig vis. Han har også undersøkt mulighetene for inngåelse av frivillig forvaltningsavtale med Statsforvalteren.

5 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder søknad om oppheving av båndlagt pliktdelsarv.

Adgangen til å båndlegge pliktdelsarv framgår av den tidligere gjeldende arveloven fra 1972 § 32. Den nye arveloven trådte i kraft 1. januar 2021. Testator døde før dette tidspunktet, slik at det er den tidligere arveloven som gjelder, jf. arveloven § 180 første ledd. Arveloven 1972 § 32 første ledd lyder:

«Arvelateren kan i særlege tilfelle, og når omsynet til arvingen taler for det, i testament fastsetje innskrenking av retten til å rå over pliktdelsarv.»

Testator har her bestemt at arven uansett arvingens alder skal styres etter reglene i vergemålslovens kapittel 7.

Etter arveloven 1972 § 32 fjerde ledd første punktum har Stiftelsestilsynet myndighet til å endre eller oppheve et påbud fra arvelater om båndlegging av pliktdelsarv. Bestemmelsen lyder:

«Påbud frå arvelataren kan brigdast eller opphevast etter reglane i lov om stiftelser.»

I Stiftelsesklagenemndas avgjørelse 2020/0914 heter det om betydningen av henvisningen til stiftelsesloven:

«Når det i lovbestemmelsen er vist til «reglane i lov om stiftelser», må dette forstås slik at spørsmålet om å endre eller oppheve en båndlegging skal vurderes med utgangspunkt i de materielle vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd. Slik bestemmelsen i arveloven § 32 fjerde ledd første punktum er formulert – bestemmelsen gjelder endring eller opphevelse av en båndlegging - må bestemmelsen forstås slik Stiftelsestilsynets myndighet forutsetter en i utgangspunktet gyldig fastsatt båndlegging. Bestemmelsen gir ikke Stiftelsestilsynet en alminnelig myndighet til å prøve om de skjønnsmessige vilkårene for båndlegging etter arveloven § 32 første ledd er oppfylt. Stiftelsestilsynets oppgave etter arveloven § 32 fjerde ledd første punktum er begrenset til å vurdere om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd gir grunnlag for å endre eller oppheve et påbud om båndlegging av pliktdelsarven. Slik forstås også LB-2016-156932 der det som grunnlag for Stiftelsestilsynets myndighet til å oppheve en båndlegging av pliktdelsarv vises til stiftelsesloven § 55 som blant annet gir omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 tilsvarende anvendelse på en del andre rettsdannelser enn stiftelser.»

Det gjengitte er fulgt opp i nemndas senere praksis, se sakene 2020/0915 og 2020/0916.

Etter arveloven 1972 § 32 fjerde ledd første punktum kan en båndlegging av pliktdelsarv etter arveloven 1972 § 32 første ledd som nevnt *«bridgast eller opphevast etter reglane i lov om stiftelser»*. Bestemmelsen er videreført i gjeldende arvelov § 53 fjerde ledd første punktum som fastsetter at en bestemmelse *«[...] i testament om begrenset råderett kan oppheves eller omdannes etter reglene i stiftelsesloven»*. Lovbestemmelsene underbygger det som over er gjengitt fra nemndas avgjørelse 2020/0914 om at stiftelsesmyndighetenes oppgave er å vurdere om en i utgangspunktet gyldig båndlegging senere kan oppheves eller endres fordi forholdene har endret seg på en måte som er relevant etter stiftelsesloven § 46. Dette betyr at nemnda har vanskelig for å se at stiftelsesmyndighetenes oppgave er å vurdere om de lovbestemte vilkårene for båndlegging var oppfylt da testamentet ble opprettet, eventuelt da testator døde. Spørsmålet for Stiftelsestilsynet og for Stiftelsesklagenemnda er i første rekke om forholdene senere har endret seg på en måte som er relevant etter stiftelsesloven § 46, se nedenfor. En annen sak er at i denne vurderingen kan nok vilkårene for båndlegging i arveloven § 32 første ledd ha betydning. Dette gjelder kanskje særlig i forhold til vilkåret i loven § 46 første ledd (c) der testators forutsetninger for båndleggingen er av betydning.

Stiftelsesklagenemnda legger til grunn at i saken her er båndleggingen av arven en bestemmelse som testator har lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av testamentet. Spørsmålet blir så om forholdene har endret seg slik at en av omdanningsgrunnene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt. Om så er tilfelle kan båndleggingen av klagerens pliktdelsarv oppheves eller endres i samsvar med arveloven § 32 fjerde ledd første punktum.

Stiftelsesloven § 46 første ledd lyder:

«Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,

b) er åpenbart unyttig,

c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller

d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»

Bestemmelsen setter strenge rammer for når det kan foretas omdanning, eller – i vår sak – når båndleggingen kan oppheves eller endres. I saken her er det vilkårene i første ledd (c) og (d) som kan være aktuelle. Nemnda forstår det slik at også klageren mener at det er disse to alternativene som er de relevante i saken.

Vilkåret i (c) åpner for å oppheve båndlegging om testators forutsetninger for båndleggingen har sviktet. Testators begrunnelse for båndleggingen var [REDACTED] og at hensynet til klageren derfor talte for båndlegging. Klageren viser til at testators forutsetning om at [REDACTED] vil påvirke hans evne til økonomistyring i en slik grad at det ikke er forsvarlig at klager noen gang skal kunne styre egen økonomi, ikke er riktig. Klager er interessert i å inngå en frivillig vergeavtale med statsforvalteren. [REDACTED]

[REDACTED] Dette påvirker ikke evnen til å ta fornuftige økonomiske beslutninger.

Stiftelsesklagenemnda er enig med Stiftelsestilsynet i at det ikke er holdepunkter for annet enn at båndleggingen var et gjennomtenkt ønske fra arvelateren om at klagerens arv skulle være båndlagt uansett alder. Det som klageren viser til om at [REDACTED] ikke påvirker hans evne til økonomistyring og til å forvalte formuen, gir etter nemndas syn ikke tilstrekkelige holdepunkter for å legge til grunn at forholdene har endret seg slik at testators forutsetninger for båndleggingen har endret seg og at båndleggingen er kommet i strid med det som var formålet med den. Båndleggingen var begrunnet i [REDACTED] Disse gjelder fortsatt. Testamentet er fra 2019, og det er ikke dokumentert eller på annen måte godtgjort at det har skjedd store endringer knyttet til [REDACTED] siden da.

Etter alternativ (d) i stiftelsesloven § 46 første ledd kan båndleggingen endres eller oppheves dersom den er blitt «åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig». Det ligger i kravet om «åpenbart» at bestemmelsen ikke gir grunnlag for å oppheve en båndlegging fordi den av arvingen oppleves som uheldig, ufornuftig eller uhensiktsmessig.

Klager mener at båndleggingen er åpenbart uheldig og åpenbart ufornuftig fordi båndleggingen vil få klager til å føle seg mer uselvstendig enn han er og skape et personlig stigma rundt [REDACTED], som kan påvirke klagers psyke i negativ forstand. Klager vil også føle seg umyndiggjort. Dette mener klageren vil være en åpenbart uheldig konsekvens av båndleggingen.

Stiftelsesklagenemnda kan ikke se at det i tilstrekkelig grad er dokumentert eller gjort sannsynlig at båndleggingen er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig. Klager er ung og ikke ennå myndig, i tillegg til at klagers [REDACTED] fortsatt gjelder. Nemnda er ikke uenig i at båndleggingen kan få konsekvenser i den retningen som klageren viser til på sikt, men kan ikke se at disse mulige konsekvensene er av en slik styrke at de medfører at båndleggingen er «åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig» per i dag, som er omdanningsvilkåret i (d).

Stiftelsesklagenemnda er etter dette kommet til at vilkårene for omdanning i § 46 første ledd ikke er oppfylt. Stiftelsesklagenemnda er enig med Stiftelsestilsynet når det i vedtaket åpner for at vilkårene for oppheving kan tenkes oppfylt en gang i framtida, men at dette må vurderes ut fra søkerens situasjon på det aktuelle søknadstidspunktet.

6 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsesklagenemnda opprettholder Stiftelsestilsynets vedtak av 11. mai 2022.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 21. september 2022

Gudmund Knudsen
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk